

Startdatum:	2015-09-01
Slutdatum:	2018-02-28
Beställare:	PART styrgrupp
Projektledare:	Anna Haraldsson, PART

Slutrapport- Projekt HeLa Barn

Innehållsförteckning

1. Förord	3
2. Sammanfattning.....	3
3. Bakgrund och utgångspunkter.....	5
4. Syfte	6
5. Mål.....	6
5.1. Projektmål	6
5.2. Effektmål.....	6
5.3. Måluppfyllnad.....	6
6. Redovisning – genomförande	7
6.1. Fas 1: Uppstart och informationsinsamling	7
6.2. Fas 2: Etablering av resursteam	8
6.3. Fas 3: Kartläggning och framtagande av arbetsmetod	9
6.4. Fas 4: Utvärdering	9
7. Redovisning – resultat, utvärdering och lärande.....	10
7.1. Kartläggningsverktyget, gemensam syn och ny struktur	10
7.2. Jämförelse kartläggning 1 och 2	10
7.3. Resurser, tydlighet och förväntningar	11
7.4. Helheten påverkar.....	12
7.5. Vad händer efter projektets avslut?	13
8. HeLa Barns kartläggning vs. förskolans läroplan	13
8.1. Perspektiv från förskoleverksamheterna.....	13
8.2. Perspektiv från forskning.....	14

8.2.1 Socialtjänst.....	14
8.2.2 Förskola	15
8.3 Vad säger Skolverket?.....	16
8.4 Reflektion.....	17
8.5 Slutord	18
9. Referenser	19
10. Bilagor	20
10.1 Bilaga 1: Rutinbeskrivning arbetsmetoden HeLa Barn.....	20
10.2 Bilaga 2: Insatser på pilotförskolorna efter kartläggning 1	27
10.3 Bilaga 3: Sammanställning av arbetslagens enkätsvar	28
10.4 Bilaga 4: Övergripande utvärdering - mallar	29

1. Förord

"Vi såg redan i förskolan att det skulle gå snett för det barnet...". Detta har vi hört sägas i samhällsdebatten under flera decennier. Forskning visar att genom tidiga insatser så går det att vända en nedåtgående spiral för barn i riskzon att utveckla normbrytande beteende i tidig ålder. Trots det finns det ännu många barn som tidigt visar varningstecken och som hamnar snett fastän det kanske hade kunnat undvikas. Det är allas vår önskan att vi verksamheter som finns runt barnen ska bidra till att ge dem bästa möjliga förutsättningar för ett bra liv och det är fullt möjligt för oss att vara en stor del av lösningen för dessa barn. Det ställer dock krav på att vi samlar våra resurser runt de här barnen så att vi använder våra olika kompetenser och erfarenheter på ett sätt som gör en positiv skillnad. HeLa Barn projektet och dess strukturerade arbete på gruppnivå har varit ett försök till just detta. Ett försök att sätta barnet i centrum och gemensamt förskola och socialtjänst arbeta förebyggande på universell nivå med förskolan som arena. Arbetsmetoden som togs fram i projektet är inte färdigutvecklad och den har många förbättringsområden. Den har dock lett till positiva effekter för barnen i de barngrupper den testats på, såsom lugnare och tryggare barn. Bakom dessa effekter ligger den mer gemensamma synen på barngruppen som arbetet i projektet har lett till i arbetslagen. En syn som kommit från nya förhållningssätt och insikter hos personalen, vilket i sin tur resulterat i förändrade sätt att arbeta i barngrupperna.

2. Sammanfattning

Projektet HeLa Barn (He = Helsingborg, La = Landskrona) pågick under tidsperioden 2015.09.01 – 2018.02.28. Målgruppen har varit personalen och barngrupperna på de fyra förskolor (två i Helsingborg och två i Landskrona) som har varit involverade som piloter för att testa den arbetsmetod som utvecklats. Projektet har utvärderats genom enkäter samt uppföljande intervjuer med förskolornas arbetslag och chefer samt de specialpedagoger som varit involverade. Analysen av utvärderingarna har gjorts tillsammans med de operativa medarbetarna i projektet. I november 2017 presenterades projektet på Kvalitetsmässan i Göteborg. Samma månad hölls även projektets slutkonferens där 70 personer närvarade vid redovisningen av HeLa Barn projektets resultat. I samband med slutkonferensen arrangerades också en föreläsning med Bris generalsekreterare Magnus Jägerskog om barn och ungas psykiska hälsa. 140 personer deltog på den föreläsningen. Slutkonferensen arrangerades tillsammans med Helsingborgs stads miljöförvaltning och var en del av stadens program för Livskvalitetsveckan 2017.

Projektet HeLa Barn hade två syften: (1) att utveckla ett bredare allmänt preventivt stöd för förskolor i arbetet med att förebygga normbrytande beteende, samt (2) att förebygga att normbrytande beteende utvecklas eller förstärks i förskolan genom ett strukturerat arbete på gruppnivå. Projektets mål var att utveckla en arbetsmetod för att arbeta på gruppnivå med att identifiera och förebygga normbrytande beteende hos barn i förskolan. Detta med det långsiktiga målet att bidra till att ge alla barn en god start i livet genom att skapa en likvärdig och professionell förskola i frågor gällande normbrytande beteende.

Idén om att utveckla ett fungerande arbete på gruppnivå kom från förskoleverksamheterna själva utifrån ett behov på förskolor i de båda städerna, och utifrån tidigare erfarenheter med arbete mot normbrytande beteende på individnivå i Helsingborg. Arbetet har skett i samverkan mellan socialtjänst och förskola i Helsingborg och Landskrona. Under projektet har det utvecklats ett digitalt verktyg för att kartlägga normbrytande beteende på gruppnivå. Detta utgår från det forskningsbaserade verktyget ESTER (Andershed & Andershed 2005, se även www.ester-bedomning.se), som används för bedömning av risk- och skyddsfaktorer för unga med eller i riskzon för normbrytande beteende. Några av HeLa Barns medarbetare har träffat professor Henrik Andershed för rådgivning och informerat om projektet samt hållit honom uppdaterad om hur arbetet utvecklats. HeLa Barn har haft ett mobilt resursteam som bestått av en förskolepedagog/Marte Meo vägledare, en socionom och en psykolog. Under projektiden har resursteamet utvecklat en arbetsmetod för att med hjälp av kartläggningsverktyget identifiera normbrytande beteende på gruppnivå i förskolans barngrupper samt sätta in insatser för att stärka skydden i barngrupperna. Arbetsmetoden har testats på fyra pilotförskolor.

Utvärderingen visar att deltagandet i projektet har lett till mer gemensamma förhållningssätt i förskolornas arbetslag, förändrade arbetssätt och positiva effekter i barngrupperna. Det har också lett till en struktur på förskolorna för att arbeta mer systematiskt med att förebygga och hantera normbrytande beteende. Utvärderingen visade också att förskolorna önskat mer stöd från resursteamet, att faktorer projektet inte kunde påverka har påverkat dess resultat samt att effekten av de konkreta insatserna som sattes in i barngrupperna var svår att mäta och jämföra. Det fanns också en diskrepans mellan förväntningarna som projektet väckte och vad som faktiskt erbjöds pilotförskolorna utifrån HeLa Barns syfte och mål. Både Helsingborg och Landskrona kommer framöver att arbeta vidare med resultaten från projektet inom ramen för kommunernas ordinarie verksamheter.

3. Bakgrund och utgångspunkter

Behoven som låg till grund för HeLa Barn kom från förskoleverksamheterna i både Helsingborg och Landskrona. I båda städer fanns ett behov av stöd för att hantera olika beteenderelaterade problem i förskolans barngrupper. Det fanns även ett behov av ökad kunskap om vad normbrytande beteende är och innebär samt hur det kan identifieras och förebyggas.

I projektet har erfarenheterna från Helsingborgs stads arbete med normbrytande beteende på individnivå¹ kombinerats med forskning som visar att barn som utvecklar normbrytande beteende i barndomen löper hög risk för psykisk ohälsa och kriminalitet i vuxen ålder². "Det faktum att utsikterna för en positiv utveckling bland de barn som uppvisar normbrytande beteende inte är så goda visar det stora behovet av effektiva förebyggande och behandlande insatser för denna grupp. Man har visat att en forskningsanknuten, systematisk, strukturerad, tidig, långsiktig och bred ansats generellt sett fungerar bäst." (Andershed & Andershed, 2005). Kopplat till detta skriver Andershed & Andershed att det finns behov av att arbeta med förebyggande insatser på såväl universell som selektiv och indikerad nivå³. De lyfter fram att vi i Sverige kan bli betydligt bättre på att arbeta förebyggande mot normbrytande beteende på de arenor som redan finns etablerade i samhället, såsom exempelvis inom förskolan. Det är detta vi har tagit fasta på i HeLa barn projektet, där vi valt att gemensamt skola/socialtjänst arbeta förebyggande på universell nivå med förskolan som arena.

I projektet valde vi att utgå från definitionen av normbrytande beteende som det som på olika sätt bryter mot rådande normer och regler i den miljö individen befinner sig i, och som tar sig aggressiva och/eller antisociala uttryck (Andershed & Andershed

¹ I Helsingborg stad finns ett samarbete mellan Skol- och fritidsförvaltningen, Socialförvaltningen och Region Skåne (BVC) som heter Nya Nycklar. Detta är en vidareutveckling av f.d. Pinocchio-projektet som genomfördes i Helsingborg under tidsperioden 2010-2012. I Nya Nycklar arbetar verksamheterna på individnivå för att förebygga och hantera normbrytande beteende hos barn. Detta görs i nära samarbete med barnets föräldrar.

² Forskningen som ligger till grund för HeLa Barn är främst hämtad från den forskningsöversikt som presenteras i boken "Normbrytande beteende i barndomen – Vad säger forskningen?" (Anderhed & Andershed, 2005).

³ Inom folkhälsoområdet beskrivs ofta olika former av förebyggande arbete utifrån begreppen universell, selektiv och indikerad prevention. Universell prevention riktar sig till en bred målgrupp – tex. alla barn – oavsett om dessa anses befinna sig i hög- eller lågriskgrupper. Selektiv prevention är insatser riktade till målgrupper som identifieras som riskgrupper, exempelvis utifrån ålder, ekonomisk situation eller etnisk tillhörighet. Indikerad prevention sätter den enskilda individen i fokus utifrån en tidigt upptäckt problematik (SOU, 2008:131).

2005). Projektets målgrupp har varit personalen och barngrupperna på de fyra förskolor (två i Helsingborg och två i Landskrona) som har varit involverade som piloter för att testa den arbetsmetod som utvecklats.

4. Syfte

HeLa Barn projektet har haft två syften:

- Utveckla ett stöd för förskolor på universell nivå för att förebygga barns utveckling av normbrytande beteende i tidig ålder.
- Förebygga att normbrytande beteende utvecklas eller förstärks i förskolan genom ett strukturerat arbete på gruppnivå.

5. Mål

5.1. Projektmål

Utveckla en arbetsmetod för att arbeta på *grupp* nivå med att identifiera och förebygga normbrytande beteende bland barn i förskolan. Detta i samverkan mellan förskola, socialtjänst och BVC.

5.2. Effektmål

- (1) Projektet bidrar till att ge alla barn en god start i livet genom att skapa en likvärdig och professionell förskola i frågor gällande normbrytande beteende.
- (2) En förtydligad pyramid för preventivt arbete på universell, selektiv och indikativ nivå runt barn med normbrytande beteende i Helsingborg och Landskrona.

5.3. Måluppfyllnad

Projektet har uppfyllt målet att utveckla en arbetsmetod för att systematiskt arbeta på gruppnivå med att identifiera och förebygga normbrytande beteende i förskolans barngrupper. I metoden ingår ett digitalt verktyg för att kartlägga risk- och skyddsfaktorer på gruppnivå i förskolan, rutiner för ett strukturerat arbete med verktyget i barngrupperna samt utvärderingsmaterial för att följa upp hur arbetslag, chefer och berörda specialpedagoger upplevt arbetet.

Projektet har inte uppfyllt målet att ha ett nära samarbete med BVC i utvecklandet av arbetsmetoden utan den är resultatet av samverkan enbart mellan skola och socialtjänst. Projektet har inte heller nått ambitionen att under arbetet på universell nivå även strukturera upp och förtydliga den selektiva och indikativa nivån för preventivt arbete kopplat till barns normbrytande beteende. Den bristande måluppfyllelsen på dessa områden beror ytterst på personalomsättning under projektets gång och på att resurserna inom ramen för projektet inte räckte till för att arbeta på fler nivåer än den universella.

När det gäller effektmål två kan vi utifrån ovanstående redan nu konstatera att det inte kommer att uppfyllas. Effektmål ett är det för tidigt att mäta redan vid projektets avslut. Utvärderingen har dock gett en indikation på att HeLa Barn har bidragit till att skapa en ökad likvärdighet på pilotförskolorna. Som ett resultat av projektet nämns gemensam syn på arbete med barn som uppvisar normbrytande beteende, förändrade arbetssätt och positiva effekter i barngrupperna. Mer fördjupad information om detta återfinns i avsnitt 7.

6. Redovisning – genomförande

6.1. Fas 1: Uppstart och informationsinsamling

Tidsperiod: 2015.09.01 – 2015.12.31

I början av projektet bildades en arbetsgrupp bestående av olika professioner (förskollärare, socionom, projektledare, projektchef). På vissa möten utökades gruppen med förskolechefer och chefer från socialtjänsten i båda städer. Gruppens uppgift var att utveckla projektet. I projektets första fas undersöktes om det fanns något användbart screeningvertyg som går att använda på gruppnivå för barn i förskoleålder och som innehåller både risk- och skyddsfaktorer. Genom kontakt med olika forskare (Eva Tideman, Jan Gassne, Henrik Andershed) och genom egen sökning så hittade vi inte något sådant utan initierade istället en utveckling av ett eget kartläggningsvertyg.

I mitten av oktober 2015 var chefer och operativ personal från Helsingborg och Landskrona i Örebro för att träffa tjänstemän från Smedjebackens kommun som arbetar på gruppnivå med normbrytande beteende. Några träffade även professor Henrik Andershed, Örebro universitet, för att diskutera HeLa Barn och tankarna kring kartläggningsvertyget. Andershed var positiv till HeLa Barn projektet överlag och till

tankarna hos arbetsgruppen om att basera projektets kartläggningsverktyg på ESTER⁴. Han var även positiv till det arbete som görs inom Nya Nycklar i Helsingborg (se fotnot 1 sid 5). I början av november hölls ett möte med chefer och operativ personal från socialtjänst, förskola och elevhälsan i Helsingborg och Landskrona. På mötet fördes gemensamma diskussioner om projektet, om ett framarbetat förslag på kartläggningsverktyg samt om hur det skulle arbetas vidare utifrån nuläget.

Under fas ett valdes fyra förskoleavdelningar ut på fyra olika förskolor; två i Helsingborg och två i Landskrona. Dessa har under resterande del av projektet utgjort piloter för att testa kartläggningsverktyget och för att utveckla den arbetsmetod som projektet tagit fram. Den första kartläggningen testades på en av pilotförskolorna i Landskrona under november 2015. I december hölls en workshop för det arbetslag som gjort kartläggningen och för de övriga tre arbetslagen som valts ut som piloter. I anslutning till detta hölls även en föreläsning med Bo Hejlskov om lågaffektivt bemötande. På föreläsningen deltog 280 personer från Utbildningsförvaltningen samt Individ- och familjeförvaltningen i Landskrona och Skol- och fritidsförvaltningen samt Socialförvaltningen i Helsingborg.

6.2. Fas 2: Etablering av resursteam

Tidsperiod: 2015.11.01 – 2016.04.30

Under denna fas rekryterades och etablerades ett resursteam som under resterande del av projektiden ansvarat för utvecklandet av den arbetsmetod som tagits fram.

Resursteamet har bestått av en socionom/familjerådgivare, en förskolepedagog/Marte Meo vägledare och en skolpsykolog. Förstnämnda två från Helsingborg och sistnämnda från Landskrona. Under fas två konsoliderades resursteamet, information från det initiala teamet i fas 1 överfördes och arbetet inför att kartlägga de andra tre förskolorna påbörjades. Arbete med att utveckla ett kartläggningsverktyg baserat på ESTER pågick under hela fasen.

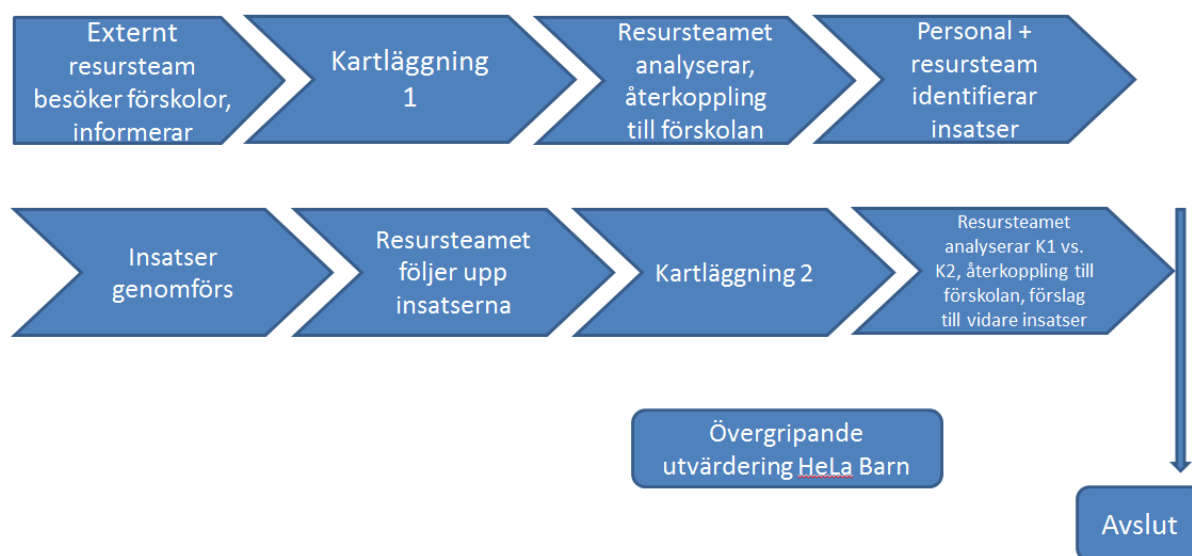
Kartläggningsverktyget, som gavs namnet 'HeLa Barn kartläggning', görs digitalt och kan användas på Ipads och datorer ute i verksamheterna.

⁴ ESTER är en förkortning för "Evidensbaserad **ST**rukturerad **bE**dömning av **R**isk och skyddsfaktorer". Det är utvecklat av Prof. Andershed och används för bedömning av risk- och skyddsfaktorer för unga med eller i riskzon för normbrytande beteende.

6.3. Fas 3: Kartläggning och framtagande av arbetsmetod

Tidsperiod: 2016.05.01 – 2017.06.30

Under denna fas har samtliga fyra barnavdelningar kartlagts utifrån HeLa Barns kartlägningsverktyg och en strukturerad arbetsmetod har utvecklats och förfinats:

6.4. Fas 4: Utvärdering

Tidsperiod: 2017.01.01 – 2018.02.28

Under denna fas pågick den övergripande utvärderingen och analysen av projektets resultat. Utvärderingen genomfördes i form av enkäter och uppföljande intervjuer med pilotförskolornas chefer, berörda arbetslag samt de specialpedagoger som varit involverade i förskolornas arbete. Utvärderingarna analyserades gemensamt av PART och Resursteamet. Under hösten 2017 togs det även fram en rutinbeskrivning för att jobba med den arbetsmetod som projektet utvecklat (se bilaga 1).

I november 2017 presenterades projektet på Kvalitetsmässan i Göteborg. Samma månad hölls även en slutkonferens där 70 personer närvarade vid redovisningen av HeLa Barn projektets resultat. I samband med slutkonferensen arrangerades också en föreläsning med Bris generalsekreterare Magnus Jägerskog om barn och ungas psykiska hälsa. 140 personer deltog på föreläsningen. Slutkonferensen arrangerades tillsammans med Helsingborgs stads miljöförvaltning och var en del av stadens program för Livskvalitetsveckan 2017.

7. Redovisning – resultat, utvärdering och lärande

7.1. Kartläggningsverktyget, gemensam syn och ny struktur

Det som chefer, arbetslag och specialpedagoger på pilotförskolorna upplevde som den största nyttan med projektdeltagandet var arbetet med kartläggningsverktyget. Verktöget blev en plattform att diskutera utifrån. Frågorna som arbetslagen behövde ta ställning till i kartläggningen konkretiserade situationen i barngruppen och gjorde att diskussionerna blev mer fokuserade. Det skapade en gemensam syn av nuläget och ett gemensamt förhållningssätt kring arbetet därifrån och framåt. Något som i sin tur ledde till att arbetslagen kunde skapa en struktur för att systematiskt jobba med att sätta in insatser för att förebygga och hantera normbrytande beteende i barngrupperna.

Samtliga fyra arbetslag förändrade sina sätt att arbeta under projektiden. Något som de upplevde fick positiva effekter i form av lugnare och tryggare barn. Tre av förskolorna ansåg att de positiva förändringarna kom till stånd som ett resultat av deltagandet i HeLa Barn. Den fjärde förskolan ansåg att ovanstående inte hade någon koppling till projektet utan att det var resultatet av personalomsättning, där nyanställda delade den barnsyn befintlig personal redan hade.

Ett projekt finns förstås alltid i ett större sammanhang. Att deltagandet i HeLa Barn ledde till förändrade arbetssätt och positiva effekter i barngrupperna kan i hög grad tillskrivas förskolornas förmåga att ta till vara den ökade samsynen som diskussionerna kring kartläggningsverktyget gav. Såväl specialpedagoger som arbetslagen själva lyfte särskilt fram detta genom att säga att arbetet med kartläggningsverktyget belyste hur mycket kompetens det redan fanns i arbetslagen. Med den gemensamma bilden av nuläget blev det tydligare hur den kompetensen kunde användas för att arbeta strukturerat och systematiskt med att förebygga och hantera normbrytande beteende i barngrupperna. Med detta sagt framkom också i utvärderingen att flera av frågorna i kartläggningsverktyget upplevdes otydliga, var svåra att förstå och skulle behöva omformuleras. Detta kan kopplas till avsnitt 7.3 nedan där det ges uttryck för att förskolorna önskat mer tid och handledning med resursteamet.

7.2. Jämförelse kartläggning 1 och 2

I HeLa Barns arbetsmetod ingår att göra en inledande kartläggning av barngruppen, vilken sedan följs upp med ytterligare en kartläggning en tid senare, efter att insatser

gjorts. Detta för att se om insatserna haft någon effekt. Utvärderingen visade att det var svårt att dra några generella slutsatser av jämförelsen mellan kartläggning 1 och 2. Bland förskolorna så fanns det två som visade överlag positiva förändringar, en som visade en negativ förändring och en som visade oförändrat resultat. Vid analysen av utvärderingen drogs slutsatsen att de skiftande resultaten vid jämförelserna inte speglade hela bilden av vad som hänt i de respektive barngrupperna efter kartläggning 1. Arbetet med kartläggning 1 och efterföljande diskussioner gjorde att kunskapen om vad normbrytande beteende är och innebär ökade i alla arbetslagen. Då kartläggning 2 genomfördes reflekterade pedagogerna annorlunda utifrån denna nya kunskap, vilket innebar att de båda kartläggningarna inte genomfördes på riktigt samma premisser. Därav svårigheten att dra generella slutsatser från jämförelsen av dem. En förändring som kunde ses i alla jämförelser var dock att i kartläggning 2 fanns en stor minskning av andelen svar som var "vet ej". Något som stämmer väl överens med att samtliga arbetslag vittnade om att de lärt känna barnen bättre efter arbetet med kartläggning 1. En annan slutsats som drogs vid utvärderingsanalysen var att arbetet med insatserna – mellan kartläggning 1 och 2 – fick pågå under för lång tid. Barngrupperna hann förändras och i vissa fall nästan bytas ut helt, vilket också gjorde en jämförelse svår. Under projektiden hann även några pedagoger byta jobb medan insatserna pågick vilket innebar att det i alla arbetslag inte var samma pedagoger som genomförde kartläggning 1 och 2. Något som också kan påverka utfallet av kartläggningarna. I bilaga 2 återfinns en översikt över de insatser som pilotförskolorna genomförde mellan kartläggning 1 och 2.

När det gäller förskolornas upplevda nytta av de konkreta insatserna som föreslogs och genomfördes efter kartläggning 1 så visade utvärderingen en tudelad bild. Två förskolor uppgav att insatserna i sig haft liten eller ingen nytta, utan ansåg att de själva kunnat komma på dessa insatser på egen hand, utan deltagande i projektet. De andra två förskolorna upplevde att insatserna var till stor nytta, var upplysande och ledde till aha-upplevelser. I punkt 7.4 nedan återkommer vi till skillnaderna mellan hur de olika pilotförskolorna upplevde olika aspekter av projektet.

7.3. Resurser, tydlighet och förväntningar

Överlag var tid ett problem i projektet. Både att arbetsmetoden och insatserna skulle ha körts mer intensivt under en kortare tid, för att bättre kunna jämföra resultatet mellan kartläggningarna, men också att alla förskolorna gav uttryck för att de hade önskat mer tid och handledning av resursteamet. Samtliga förskolor ansåg att de skulle ha fått ut mer av projektet om denna tid och handledning ökats. Avsaknaden

av detta drog ner betyget för projektet i alla förskolornas utvärderingar. Här var informationen från PART inte tillräckligt tydlig gällande hur mycket resurser resursteamet hade till förfogande. En lärdom är att vi hade behövt vara tydligare överlag med vad projektet kunde erbjuda. Förskolornas förväntningar inför projektstart borde också ha diskuterats mer än vad de gjorde. Alla förskolorna sa i mer eller mindre utsträckning att de hade önskat mer konkreta, handfasta råd och tips på hur de skulle kunna jobba med normbrytande barn, medan det projektet erbjöd var insatser på gruppnivå baserade på vad som framkom i kartläggning 1. Det fanns med andra ord en diskrepans mellan förväntningarna projektet väckte och vad som faktiskt erbjöds utifrån målet och syftet. I utvärderingarna framkom också en önskan om att alla möten under genomförandet av arbetsmetoden skulle ha bokats in redan vid uppstarten, istället för efterhand under projektets gång. Den rutinbeskrivning för arbetsmetoden som tagits fram (bilaga 1) bygger på resursteamets erfarenheter från arbetet i projektet och på de synpunkter som framkommit i utvärderingen.

7.4. Helheten påverkar

I bilaga 3 visas en sammanställning av hur de fyra arbetslagen svarade på utvärderingens enkätfrågor. Vid en första anblick är det legitimt att ställa sig frågan vilka slutsatser som egentligen kan dras av detta. Fyra förskolor har testat HeLa Barns arbetsmetod och det finns fyra olika upplevelser av den. Två förskolor ser ut att vara mer positiva till projektdeltagandet och två mer missnöjda.

Samtliga fyra är i hög utsträckning positiva till själva kartläggningsverktyget. Tre av fyra anser att deltagandet i projektet i hög utsträckning har bidragit till att arbetslaget fått en gemensam syn på arbetet med barn som uppvisar normbrytande beteende⁵. Sedan finns en tydlig skiljelinje där två förskolor är positiva och två mer missnöjda när det gäller samarbetet med resursteamet, handledningen arbetslaget fått, insatsernas relevans samt om deltagande i projektet gett verktyg och kunskap som är användbar i yrkesrollen. I fördelningen av enkätsvaren kan inga direkta paralleller dras mellan resultatet och vilken stad förskolan ligger i, hur stor förskolan är eller hur positiv/negativ respektive arbetslags chef var till deltagandet i projektet. De två förskolor som var mest positiva hade det gemensamt att de båda var dygnet-runt förskolor. I intervjuerna som kompletterade arbetslagens enkäter, samt i intervjuerna

⁵ Det fjärde arbetslaget är det arbetslag som även nämns i 7.1, vilket ansåg att arbetslaget fått en ökad gemensam syn under projekttiden men att detta inte var ett resultat av deltagandet i projektet.

med respektive förskolas chefer och specialpedagoger, verkar detta dock inte ha varit den faktor som avgjorde skillnaden. I analysen av det samlade utvärderingsmaterialet såg PART och resursteamet att det fanns ett samband mellan positiv upplevelse av projektdeltagandet och hur väl arbetslagen själva och deras chefer ansåg att arbetslaget samspelade generellt sett. I det arbetslag som uttryckte att de fått minst ut av att delta i projektet gjorde exempelvis personalomsättning att halva arbetslaget byttes ut under projektiden. Projektets utvärderingsmaterial är inte tillräckligt omfattande för att kunna dra några slutsatser baserade på det samband som sågs i analysen. Vi stannar därför vid att konstatera att likt alla projekt så har HeLa Barn funnits i - och behövt förhålla sig till - ett större sammanhang på de förskolor som deltagit som piloter. I detta sammanhang har olika externa faktorer, som inte direkt kan kopplas till projektet, påverkat arbetslagens möjligheter att delta i och tillgodogöra sig de insatser som projektet erbjudit.

7.5. Vad händer efter projektets avslut?

HeLa Barn har varit ett litet pilotprojekt. Baserat på vad som framkom i projektutvärderingen har dock både Helsingborg och Landskrona fattat beslut om att arbeta vidare med resultaten från projektet inom ramen för kommunernas ordinarie verksamheter.

8. HeLa Barns kartläggning vs. förskolans läroplan

Under projektiden har HeLa Barns arbetsmetod och kartläggningsverktyg väckt många funderingar. Främst inom förskoleverksamheten i Helsingborg men även på enskilda förskolor i Landskrona. Dessa funderingar har handlat om huruvida arbetet som gjorts i projektet har varit förenligt med förskolans läroplan. Med anledning av detta följer här ett avsnitt som syftar till att ge olika perspektiv och infallsvinklar på den frågan.

8.1. Perspektiv från förskoleverksamheterna

I HeLa Barn har risk- och skyddsfaktorer i pilotförskolornas barngrupper kartlagts på grupp-nivå. Det konkreta tillvägagångssättet för detta har varit att varje pedagog har kartlagt sina respektive mentorsbarn individuellt. Dessa individuella kartläggningar har sedan slagits samman för att få fram bilden av hur det ser ut på grupp-nivå. I denna process har de individuella kartläggningarna varit anonyma. Inga barn har

dokumenterats med namn och inga redovisningar av enskilda barns kartläggningar har gjorts. Inom ramen för projektet har det inte gjorts några analyser eller insatser riktade till individer utifrån de gjorda kartläggningarna. HeLa Barn har enbart fokuserat på gruppnivån. Kärnan i de funderingar projektet väckt har varit om det är förenligt med förskolans läroplan att ta fram en bild på gruppnivå genom att sammanställa anonyma kartläggningar på individnivå. Kartläggningar där det ingår att inte enbart se skydds- utan också riskfaktorer.

Pilotförskolorna

På en av pilotförskolorna var förskolechefen, utifrån läroplansperspektivet, mycket negativ till kartläggningsverktyget och den arbetsmetod som togs fram i projektet. Specialpedagogen på nämnda förskola var positiv utifrån de effekter hon såg i arbetslaget, men uppgav samtidigt att hon kände sig kluven eftersom hon egentligen inte heller ansåg att verktyget var förenligt med förskolans styrdokument. Arbetslaget på denna förskola såg dock mycket positivt på arbetet med kartläggningsverktyget. I utvärderingen lyfte de fram att verktyget tydliggjorde vad de behövde arbeta med, gav ökad förståelse för barnen i gruppen och var till hjälp för att identifiera behoven och utforma verksamheten utifrån det. På övriga tre pilotförskolor var samtliga chefer, specialpedagoger samt arbetslag enbart positiva till att arbeta med kartläggningsverktyget. Det som upplevdes positivt var att kartläggningarna - och diskussionerna utifrån dem – gav en helhetssyn på barngruppen och blev en gemensam grund att utgå från för att jobba framåt. En grund som gjorde det möjligt att skapa en struktur för att arbeta mer systematiskt med frågor kring normbrytande beteende, samt ta tillvara personalens kompetenser i det arbetet. På sistnämnda tre förskolor har det inte funnits någon diskussion eller några funderingar kring om verktyget är förenligt med läroplanen. HeLa Barns kartläggning har setts som en del av förskolans arbete med dokumentation. Något som underlättat anpassningen av den pedagogiska verksamheten till *alla* barn i förskolan och hjälpt arbetslagen att utgå från en helhetsbild av varje barn. De funderingar projektet väckte gällande förenligheten med läroplanen återfanns främst inom andra delar av förskoleverksamheten i de båda städerna än inom de förskolor som deltog i piloten.

8.2 Perspektiv från forskning

8.2.1 Socialtjänst

I HeLa Barn möter socialtjänstens riskgruppsperspektiv, skolvärldens uppdrag att arbeta med alla barn. I såväl Helsingborg som Landskrona arbetar socialtjänstens

myndighetsutövning utifrån Barns behov i centrum, BBIC, som är ett arbetssätt för socialtjänstens barn och ungdomsvård. Det är framtaget av Socialstyrelsen och är anpassat efter det regelverk som styr socialtjänstens myndighetsutövning. En av grundprinciperna i BBIC är att arbetet ska utgå från ett helhetsperspektiv på barnet och dess situation. I detta sammanhang lyfts det fram att utgångspunkten här är att varje barns utveckling i stor utsträckning bestäms av barnets individuella egenskaper i samspel med dess känslomässiga, kulturella och socioekonomiska miljö (Socialstyrelsen, 2015). Andershed & Andersheds forskningsöversikt lyfter fram ledande teorier och forskning som visar att det finns två dimensioner som är särskilt betydelsefulla när det gäller små barns utveckling av normbrytande beteende. Det ena är faktorer hos barnet (arv) och det andra är faktorer i miljön, främst samspelet med föräldrarna. Rent teorimässigt faller detta inom ramen för ett holistiskt-interaktionistiskt synsätt (Andershed & Andershed, 2005). ESTER bygger mycket på empirisk forskning men dess teoretiska ramverk vilar även det på en holistisk-interaktionell grund; barnet påverkas av samspelet mellan personliga egenskaper och den miljö det befinner sig i. Med sitt beteende och sina egenskaper kan barnet påverka hur det blir bemött av andra och vice versa. ESTER kommer också från ett synsätt som ibland kallas riskfokuserad prevention. Sitt namn till trots handlar det inte enbart om att fokusera på risker, utan om att identifiera både risk- och skyddsfaktorer för att kunna rikta insatser mot dem. Här är forskningen tydlig med att riskfaktorer finns både hos barnet (i dess egenskaper och beteenden), i barnets interaktion med andra barn och vuxna, och i miljön. Förskolemiljön, hemmiljön och fritidsmiljön. När det gäller att förebygga barns utveckling av normbrytande beteende i tidig ålder betonar Andershed att det utifrån evidensläget är ytterst angeläget att arbetet berör *både* faktorer hos barnet *och* faktorer i barnets miljö (Henrik Andershed, professor Örebro universitet, personlig kommunikation 12 mars 2018). Det är alltså utifrån detta synsätt som HeLa Barns kartläggningsverktyg utvecklats och det är med dessa perspektiv projektet mött de fyra pilotförskolorna.

8.2.2 Förskola

I läroplanen för förskolan finns ett avsnitt som handlar om uppföljning, utvärdering och utveckling. Där anges att *verksamheten* ska dokumenteras, följas upp och utvecklas. Vidare anges att *varje barns* utveckling och lärande kontinuerligt och systematiskt ska följas upp, dokumenteras och analyseras. Detta för att det ska vara möjligt att utvärdera hur förskolan tillgodoser barnets möjligheter att lära och utvecklas. Det är ytterst förskolechefen som avgör hur uppföljningen och dokumentationen av varje barns lärande ska ske på den enskilda förskolan. Det är

därmed inte reglerat på vilket sätt dokumentationen ska göras (Skolverkets upplysningstjänst, personlig kommunikation 13 mars 2018). Då läroplanens avsnitt om uppföljning, utvärdering och utveckling väckte många frågor runt om i landet, utkom Skolverket 2015 med ett stödmaterial om pedagogisk dokumentation. Dess syfte är att bistå förskolechefer, förskollärare och övrig personal i förskolan i deras arbete med att följa 4 kap i skollagen. Det kapitel där det föreskrivs att varje förskola systematiskt och kontinuerligt ska planera, följa upp och utveckla utbildningen (Skolverket, 2015). Stöd materialet beskriver pedagogisk dokumentation som ett redskap förskolor kan arbeta med, men beskriver också ett förhållningssätt och en teoribildning som kopplas till förskolans läroplan. Detta förhållningssätt lyfts även fram i "Skolverkets allmänna råd med kommentarer – Måluppfyllelse i förskolan" (2017). Författaren till stöd materialet är Anna Palmer, universitetslektor och docent på avdelningen för förskollärarytbildning och förskoleforskning vid Stockholms universitet. Då PART tar kontakt med Skolverket för att få deras perspektiv på arbetet i HeLa Barn, hänvisar de till detta stödmaterial. PART har förgäves försökt nå docent Palmer via mail och telefon för att få hennes synpunkter direkt kopplade till arbetet som gjorts i HeLa Barn. Då det inte lyckats utgår nedanstående text från det som står skrivet i stöd materialet.

Det förhållningssätt som Skolverket lyfter fram kopplat till förskolans läroplan faller inom ramen för konstruktivistisk och postkonstruktivistisk teori. I förskolans kontext sammanfattas detta som att barnets beteende är resultatet av det sociala samspel och de sociala relationer som uppstår i förskolans miljö, samt även (utifrån det postkonstruktivistiska perspektivet) hur barnet samspelar med det material som finns i dess miljö – barnets fysiska omvärld (Skolverket, 2015). Detta kopplas till läroplanens tydliga ställningstagande att barns beteende inte får förstås som en egenskap hos barnet utan alltid är situationsbundet och relaterat till vad som händer i mötet mellan barnet, personalen och miljön i förskolan (Skolverket, 2017). Det här är sammanhanget HeLa Barns pilotförskolor haft att förhålla sig till under deltagandet i projektet och i mötet med HeLa Barns kartläggningsverktyg.

8.3 Vad säger Skolverket?

Socialtjänstperspektivet och forskningen bakom ESTER betonar vikten av att arbete för att förebygga små barns utveckling av normbrytande beteende fokuserar på *både* personliga egenskaper hos barnet *och* på faktorer i miljön. När ett verktyg och en arbetsmetod utvecklas utifrån detta perspektiv är det inte konstigt att det uppkommer frågor och funderingar när det möter miljön i förskolan, där förhållningssättet är att barns beteende enbart är situationsbundet och avhängigt av vad som sker i barnets

miljö. Skiljelinjen mellan de som ansett att HeLa Barns kartläggning är förenlig med läroplanen och de som inte ansett det, är tolkningen av vad det innebär rent konkret att kontinuerligt och systematiskt följa upp, dokumentera och analysera varje barns utveckling och lärande. Detta för att sedan kunna utvärdera hur förskolan tillgodoser barnets möjligheter att lära och utvecklas. Läroplanen föreskriver att den pedagogiska verksamheten ska anpassas till alla barn i förskolan och att varje barn ska kunna få stöd utifrån sina behov (Skolverket, 2015). Det säger sig självt att någon form av bedömning behöver göras för att detta ska vara möjligt. Knäckfrågan är vilka konkreta metoder det är okej att använda för att göra den bedömning som krävs. Vi tog kontakt med Skolverket för att få deras perspektiv direkt kopplat till att kartlägga normbrytande beteende på gruppnivå i förskolan. Svaret vi fick var (som beskrivs i avsnitt 8.2.2 ovan) att det inte är speciellt reglerat på vilket sätt dokumentation i förskolan ska göras och att det ytterst är upp till förskolechefen att avgöra det konkreta tillvägagångssättet på varje enskild förskola. Skolverket skriver också i anslutning till detta: "Det finns inte angivet att någon ytterligare dokumentation exempelvis kring normbrytande beteende, inte skulle vara tillåten." (Skolverkets upplysningstjänst, personlig kommunikation 13 mars 2018).

8.4 Reflektion

Vi kan alltså sammanfattningsvis konstatera att det finns stor evidens från forskning som visar att barns utveckling av normbrytande beteende i tidig ålder kan härledas till både faktorer hos barnet och faktorer i den miljö barnet samspelar med. För att förebyggande arbete ska vara ett effektivt stöd för de berörda barnen så behöver det jobbas utifrån båda dessa perspektiv. Det behöver arbetas förebyggande på såväl universell som selektiv och indikativ nivå. Det finns en gråzon kring hur dokumentationen kopplad till uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolan ska göras. Varje förskolechef har mandat att fatta det beslutet på sin respektive förskola. Det finns inte angivet någonstans i förskolans styrdokument att det *inte* är tillåtet att dokumentera normbrytande beteende. Förskolan har dock att förhålla sig till att barns beteende inte får förstås som en egenskap hos barnet utan alltid är situationsbundet och relaterat till vad som händer i mötet mellan barnet, personalen och miljön i förskolan.

I gråzonen kring bedömning i förskolan, hur kan vi få ihop de olika perspektiv som har presenterats i den här slutrapporten? Inom förskolan finns en uppsjö av metoder för att göra den bedömning som krävs för att verksamheten ska kunna utföra sitt uppdrag. Skulle HeLa Barns kartläggning och arbetsmetod kunna ses som en

pusselbit som *tillsammans* med andra metoder kan skapa goda förutsättningar för *alla* barn i förskolan? Kan det kanske till och med, baserat på projektets utvärdering, vara den pusselbiten som kan fungera som en karta? En karta som hjälper förskolorna att ta ut kompassriktningen inför valet av andra metoder för att utveckla verksamheten? En kompletterande metod. Ett verktyg i verktygslådan att ta till vid behov. För pilotförskolorna har HeLa Barns kartläggning varit en språngbräda till andra insatser för att utveckla verksamheten. Ett sätt att skapa struktur och fokus i ett utgångsläge där personalgruppen på tre av de fyra förskolorna var splittrad och hade svårt att se lösningar. Utvärderingen av HeLa Barn visar att arbetet med kartläggningsverktyget har haft en stor påverkan på barnens miljö i förskolan. Den miljö som förhållningssättet i förskolans styrdokument fokuserar på. Den miljö som barnens beteende ska förstås och sättas i relation till. Kan HeLa Barn projektet ses som ett sätt att arbeta på universell nivå med att förebygga normbrytande beteende i tidig ålder genom att arbeta med fokus på *miljön* i förskolan? Med målet att skapa bästa möjliga förutsättningar för att den ska bli gynnsam för precis det samspelet som Skolverket betonar vikten av? Skulle det till och med kunna sägas att HeLa Barns kartläggningsverktyg hjälper arbetslag att *inte* lägga ansvaret för lärande – eller uteblivet lärande - på barnet som enskild person? Detta genom att den ökade gemensamma synen och det ökade tillvaratagandet av varandras kompetenser, gör att personalen ges förutsättningar för att fokusera på att göra förskolans miljö så förmånlig så möjligt för alla barns lärande. Helt i enighet med läroplanens intentioner.

8.5 Slutord

HeLa Barn projektet ska ytterst ses i ljuset av att det har varit ett projekt som handlat om att bidra till att förebygga små barns utveckling av normbrytande beteende. Ett projekt som använt förskolan som arena för att möta en av vår tids samhällsutmaningar. Ovanstående reflekterande frågor har förstås inga givna eller rätta svar utan syftar till att belysa olika perspektiv och infallsvinklar på de funderingar som väcktes under projektets gång gällande HeLa Barn metodens förenlighet med förskolans läroplan. PARTs förhoppning är att denna slutrapport kan bidra till ett ökat lärande och en fortsatt konstruktiv dialog mellan de verksamheter som finns runt barn i riskzon för att utveckla normbrytande beteende. Vi vill avslutningsvis rikta ett varmt tack till alla de aktörer som deltagit i projektet och genom sitt engagemang än en gång visat att tidiga insatser och samverkan kan göra en stor positiv skillnad för de barn vi ytterst finns till för.

9. Referenser

Andershed, H. & Andershed, A. (2005). *Normbrytande beteende i barndomen. Vad säger forskningen?*. Stockholm: Gothia Förlag.

Skolverket. (2017). *Skolverkets allmänna råd med kommentarer. Måluppfyllelse i förskolan*. Stockholm: Elanders Sverige AB

Skolverket. (2015). *Stödmaterial. Uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolan – pedagogisk dokumentation*. Stockholm: Elanders Sverige AB

Socialstyrelsen. (2015). *Grundbok i BBIC – Barns behov i centrum*. Falun: Edita Bobergs

SOU 2008:131. *Föräldrastöd - en vinst för alla. Nationell strategi för samhällets stöd och hjälp tillföräldrar i deras föräldraskap*. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer

10. Bilagor

10.1 Bilaga 1: Rutinbeskrivning arbetsmetoden HeLa Barn

I Helsingborg och Landskrona finns flera verktyg, metoder och insatser som kan användas i förskolans barngrupper med syfte att stärka skyddsfaktorer samt minska riskfaktorer runt barnen. Syftet med materialet och arbetsmetoden som tagits fram i Projekt HeLa Barn är att ge arbetslag i förskolor ett konkret verktyg för att skapa en gemensam nulägesbild av hur det ser ut i barngrupperna gällande normbrytande beteende. En bild som kan ligga till grund för att systematiskt arbeta med att tidigt identifiera normbrytande beteende bland barnen samt komma överens om arbetssätt och val av metoder/verktyg/insatser för att stärka skyddsfaktorerna i barngruppen. Materialet och arbetsmetoden från HeLa Barn projektet kan användas på alla förskolor. En rekommendation, baserad på utvärderingarna av projektet, är att påbörja arbetet med HeLa Barn metoden så tidigt som möjligt under höstterminerna. Detta för att göra det möjligt att genomföra, utvärdera och se effekterna i barngruppen innan den förändras efter sommaren. Nedan följer en rutinbeskrivning för arbetet med HeLa Barn metoden. Den utgår från att det finns ett externt analysteam som samordnar och stöttar arbetsprocessen på respektive förskola, och att förskolor signalerat att de är intresserade av att veta mer om arbetsmetoden för att eventuellt börja arbeta med den. Analysteamet motsvarar det team som under HeLa Barn projektet gick under namnet "Resursteamet", och bestod av en förskollärare/Marte Meo vägledare, en socionom/Marte Meo terapeut och en psykolog.

1. Inledande möte med förskolechef

Tid: 2-2,5 h

Närvarande: Hela eller delar av analysteamet, förskolechef samt specialpedagog och/eller övrig personal om förskolechefen så önskar.

Syfte: Informera, förankra, planera och säkerställa att förskolan har och får förutsättningar för att genomföra arbetsmetoden.

Mål: Bedömning från såväl förskolan som analysteamet om förskolan har de förutsättningar som behövs för att kunna genomföra HeLa Barn metoden.

Mötets innehåll:

- Tydlig och ärlig beskrivning av barngruppen, arbetslaget och den problematik förskolan upplever. Analysteamet får möjlighet att ställa frågor för att fördjupa informationen.
- Information om vad arbetsmetoden är och innebär: syfte, övergripande mål, resultat av tidigare utvärderingar och det praktiska tillvägagångssättet att arbeta med metoden.
- Information om kartläggningsmaterialet. Hur det tagits fram (forskningsbaserat), hur det ser ut och hur det är tänkt att användas.
- Dialog kring förhållningssätt arbetsmetoden vs läroplanen.
- Förskolans förväntningar och vad analysteamet kan erbjuda.
- Nödvändiga förutsättningar som arbetslaget behöver för att kunna arbeta med metoden: tid för diskussioner, vikarier vid möten, vilken pedagog som har ansvar för att insatser genomförs och följs upp, specialpedagogens roll.
- Grov tidsplanering – samtliga mötestider bokas in från första mötet med arbetslaget till återkoppling efter kartläggning 2.

2. Första möte med arbetslaget

Tid: 2-2,5 h

Närvarande: förskolechef, specialpedagog, analysteamet, arbetslaget.

Syfte: Skapa en gemensam plattform mellan analysteam, förskolechef och arbetslag inför påbörjandet av arbetet med metoden.

Mål: Ge möjlighet till frågor och dialog kring genomförandet av HeLa Barn metoden samt göra arbetslaget väl införstådda med vad det innebär att arbeta med metoden.

Mötets innehåll:

- Information om vad arbetsmetoden är och innebär: syfte, övergripande mål, resultat av tidigare utvärderingar, praktiskt tillvägagångssätt att arbeta med metoden.
- Presentation samt genomgång av själva kartläggningsmaterialet.
- Pedagogerna ges möjlighet att rent konkret testa att kartlägga någon av sina mentorsbarn. Analysteamet svarar på eventuella frågor.

- Fastställa tidsplaneringen och strukturen för genomförandet av arbetsmetoden.
- Beslut fattas om kartläggning 1 och 2 genomförs med stöd av någon från analysteamet eller med stöd av ESTER-kunnig specialpedagog.
- Arbetslaget får reflektera över sina förväntningar.
- Analysteamets roll, vad teamet erbjuder hjälp med och teamets förväntningar på arbetslaget och förskolan.

Det utses en pedagog som har ansvar för att insatserna (se punkt 5 nedan) genomförs och följs upp mellan mötena arbetslaget har med analysteamet.

3. Föräldrar informeras

Förskolechefen skickar ut information via mail/post till föräldrar och informerar om att förskolan inleder detta arbete.

4. Kartläggning 1

Kartläggning 1 görs så snart som möjligt efter analysteamets möte med arbetslaget (punkt 2) och genomförs i två steg:

Steg 1: Kartläggning

Pedagogerna kartlägger var för sig sina respektive mentorsbarn utifrån kartläggningsmaterialet⁶. Varje kartläggningsblankett märks med ett nummer så att arbetslaget i steg 2 kan diskutera respektive barn utan att namnge dem inför analysteamet. Om frågetecknen uppstår kring någon fråga vid kartläggningen väntar pedagogerna med att fylla i svaret och lyfter den frågan vid mötet i steg 2.

Steg 2: Gemensam sammanställning.

Tid: 2 h

Närvarande vid steg 2: Hela arbetslaget, respektive förskolas specialpedagog samt representant från analysteamet.

⁶ Kartläggningen görs på utskrivna papper eftersom svaren i det digitala verktyget inte går att ändra när de väl fyllts i en gång. Det behövs en teknisk lösning för att göra det möjligt att backa och ändra svar i det digitala verktyget vid behov.

Mötets innehåll steg 2:

Arbetslaget har en genomgång av barngruppen utifrån pedagogernas respektive kartläggningar. Representant från analysteamet deltar som stöd och bollplank i diskussionen samt ställer kompletterande frågor vid behov (exempelvis i de fall då det kryssats i många "vet ej" som svar).

Om meningsskiljaktigheter uppstår i arbetslaget fylls svaret i utifrån diskussionen som förs med analysteamet. Ifyllda kartlägningsblanketter ges till representanten från analysteamet.

Efter mötet lägger representanten från analysteamet in varje pedagogs kartläggning i det digitala verktyget.

5. Analysmöte – resultatet av kartläggning 1

Tid: 6h (kan delas upp på två tillfällen)

Närvarande: Hela analysteamet samt ev. respektive förskolas specialpedagog om denne knutits till arbetet med HeLa Barn metoden.

Mötets innehåll:

- Analys av det sammanställda resultatet på gruppnivå av kartläggning 1.
- Förslag på insatser utifrån analysen
- Förbereda återkopplingsmötet med arbetslaget

6. Möte - återkoppling, dialog och insatser efter kartläggning 1

Tid: 2h

Närvarande: Arbetslaget, förskolechef, ev. respektive förskolas specialpedagog om denne knutits till arbetet samt representant från analysteamet.

Mötets innehåll:

- Presentation av det sammanställda resultatet efter kartläggning 1 och gemensam reflektion kring denna.
- Dialog kring förslag på insatser

- Beslut av insatser.
- Tidsplan för när insatserna startar, vem som gör vad, när utsedd ansvarig pedagog ska följa upp dem samt när analysteamets uppföljningar ska ske. En riktlinje är att insatserna genomförs under en 6-månaders period.

7. Insatser påbörjas och genomförs

Arbete utifrån den planering som gjorts. Det som genomförs kan vara insatser som utförs av pedagogerna själva, av analysteamet och/eller av annan extern aktör.

8. Analysteamet följer upp insatserna efter kartläggning 1

Antalet uppföljningar beror på insatserna och sammanhanget på respektive förskola. En riktlinje är att det görs 3-5 uppföljningar under den 6-månaders period som insatserna genomförs. Dessa kan göras antingen i form av en avstämning via telefon mellan förskolan och analysteamet, eller i form av ett möte mellan representant från analysteamet, ev. specialpedagog och arbetslaget. Analysteamet ansvarar för att dessa uppföljningar görs.

Innehåll:

- Avstämning kring hur arbetet med insatserna går; framgångsfaktorer (vad har fungerat), utmaningar, behov av stöd?
- Reflektion kring lärande och insikter under arbetets gång

9. Kartläggning 2

Kartläggning 2 genomförs i två steg:

Steg 1: Kartläggning

Pedagogerna kartlägger var för sig sina respektive mentorsbarn utifrån kartläggningsmaterialet. Varje kartläggningsblankett märks med ett nummer så att arbetslaget i steg 2 kan diskutera respektive barn utan att namnge dem inför analysteamet. Om frågetecken uppstår kring någon fråga vid kartläggningen väntar pedagogerna med att fylla i svaret och lyfter den frågan vid mötet i steg 2.

Steg 2: Gemensam sammanställning.

Tid: 2h

Närvarande vid steg 2: Hela arbetslaget, respektive förskolas specialpedagog samt representant från analysteamet.

Mötets innehåll steg 2:

Arbetslaget har en genomgång av barngruppen utifrån pedagogernas respektive kartläggningar. Representant från analysteamet deltar som stöd och bollplank i diskussionen samt ställer kompletterande frågor vid behov (exempelvis i de fall då det kryssats i många "vet ej" som svar).

Om meningsskiljaktigheter uppstår i arbetslaget fylls svaret i utifrån diskussionen som förs med analysteamet. Ifyllda kartläggningsblanketter ges till representanten från analysteamet.

Efter mötet lägger representanten från analysteamet in varje pedagogs kartläggning i det digitala verktyget.

10. Analysmöte – resultatet av kartläggning 2⁷

Tid: 6h (kan delas upp på två tillfällen)

Närvarande: Hela analysteamet samt ev. respektive förskolas specialpedagog om denne knutits till arbetet med HeLa Barn metoden.

Mötets innehåll:

- Analys av det sammanställda resultatet av kartläggning 2.
- Analys av jämförelse mellan resultaten av kartläggning 1 och 2; vilka slutsatser kan dras? Vilka erfarenheter tar vi med oss? Vilket lärande har skett (både ur analysteamets perspektiv och ur specialpedagogens)?
- Förslag på fortsatta insatser i barngruppen baserade på analysen av kartläggning 2 och de erfarenheter som kan dras av förskolans arbete med HeLa Barn metoden.
- Förbereda återkopplingsmötet med arbetslaget.

⁷ Här finns behov av en teknisk lösning som kan visa sammanställningen av kartläggning 1 och 2 på samma bild och på ett pedagogiskt sätt visa gruppens förflyttning över den tiden insatserna pågick.

11. Möte - återkoppling, dialog och insatser efter kartläggning 2

Tid: 2,5 h

Närvarande: Arbetslaget, förskolechef, ev. specialpedagog som kopplats till arbetet samt representant från analysteamet.

Mötets innehåll:

- Presentation av det sammanställda resultatet efter kartläggning 2 och gemensam reflektion kring denna.
- Reflektion och dialog kring skillnaderna mellan kartläggning 1 och 2.
- Analysteamet presenterar sina förslag på insatser framöver. Vid behov förs en dialog om fortsatt arbete med HeLa Barn metoden och upplägget för det.
- Gemensam reflektion kring det arbete som gjorts. Analysteamet ger feedback till arbetslaget och arbetslaget ger feedback till analysteamet.

Om inte fortsatt arbete med HeLa Barn metoden är aktuellt så avslutas analysteamets arbete på förskolan. Det är därefter upp till varje förskola att internt komma överens om en struktur för sitt fortsatta arbete.

12. Övergripande utvärdering

Denna bör göras av en part som inte arbetat operativt i projektet. I HeLa Barn projektet togs följande utvärderingsmaterial fram:

- Webbenkät till arbetslag
- Enkät till specialpedagog
- Enkät till förskolechef

Enkäterna kompletterades med djupintervjuer. Mallar för dessa togs också fram inom ramen för projektet. I projektet analyserades den övergripande utvärderingen gemensamt av utvärderaren och resursteamet, vilket därmed även blev en utvärdering av resursteamets upplevelse och erfarenheter av arbetet.

10.2 Bilaga 2: Insatser på pilotförskolorna efter kartläggning 1

Förskola 1:

Arbeta med generellt bemötande. Insatser:

- Marte Meo, där pedagogernas samspel med barnen filmades för att användas som underlag för diskussion
- Personalen utbildades i programmet start/stegen. Detta är ett program som syftar till att hjälpa barn att uttrycka och förstå sina känslor.

Förskola 2:

Arbeta med att förstärka språklig utveckling. Insats:

Systematiskt arbete med en barnbok som införskaffades på de spåk som fanns representerade i barngruppen. Tanken var att arbeta med boken genom exempelvis högläsning och dramatisering på förskolan, samt genom att den gavs till barnens föräldrar så att den skulle kunnas läsas även hemma.

Förskola 3:

Arbeta med språklig utveckling, koncentration, positiva problemlösningstrategier samt med att pedagogerna skulle lära känna barnen bättre. Insats:

- Barn och pedagoger gjorde tillsammans böcker om barnen i appen bookcreator.
- Personalen utbildades i programmet start/stegen. Detta är ett program som syftar till att hjälpa barn att uttrycka och förstå sina känslor.

Förskola 4:

Arbeta med att förbättra relationen mellan pedagoger och barn, skapa ett gemensamt förhållningssätt gentemot barnen från arbetslagets sida, positiva problemlösningstrategier, vuxenledda fritidsaktiviteter. Insatser:

- Följa och benämna det barnen tittar på, gör och känner.
- Arbeta fram en struktur som alla i arbetslaget arbetar utifrån.
- Utbilda personalen i programmet start/stegen.
- En workshop för personalen på temat metoder för att stödja barns utveckling av konstruktiva sätt att lösa problem.
- Introducera och underlätta skolbarnens engagemang i olika fritidsaktiviteter/föreningsliv.

10.3 Bilaga 3: Sammanställning av arbetslagens enkätsvar

● I vilken utsträckning upplevde du att kartläggningsverktyget var ett bra verktyg att arbeta med för att kartlägga barngruppen?

■ I vilken utsträckning upplever du att deltagandet i projektet har bidragit till att arbetslaget fått en mer gemensam syn på arbetet med barn som uppvisar nb?

● I vilken utsträckning har deltagandet i projektet gett dig verktyg som är användbara i din yrkesroll?

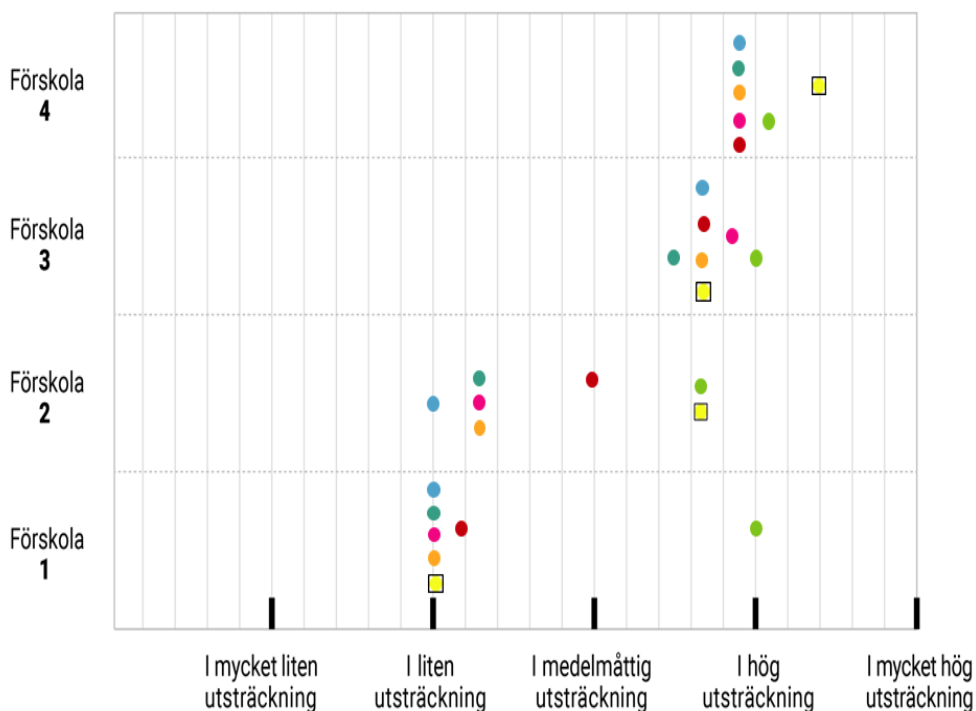
● I vilken utsträckning har deltagandet i projektet gett dig kunskap som är användbar i din yrkesroll?

● I vilken utsträckning upplevde du att R-teamets förslag till insatser efter K1, var relevanta?

● I vilken utsträckning är du nöjd med den utbildning/handledning som har getts efter K1?

● I vilken utsträckning är du nöjd med det samarbetet ditt arbetslag haft med R-teamet?

Pilotförskolornas arbetslag

10.4 Bilaga 4: Övergripande utvärdering - mallar

Webbenkät till arbetslag

1. I vilken utsträckning upplevde du att kartläggningsverktyget var ett bra verktyg att arbeta med för att kartlägga barngruppen?
2. I vilken utsträckning upplevde du att resursteamets förslag till insatser, efter analys av kartläggning 1, var relevanta?
3. I vilken utsträckning har deltagandet i projektet har gett dig verktyg som är användbara i din yrkesroll?
4. I vilken utsträckning har deltagandet i projektet gett dig kunskap som är användbar i din yrkesroll?
5. I vilken utsträckning upplever du att deltagandet i projektet har bidragit till att arbetslaget fått en mer gemensam syn på arbetet med barn som uppvisar normbrytande beteende?
6. I vilken utsträckning är du nöjd med den utbildning/handledning som har getts efter kartläggning 1?
7. I vilken utsträckning är du nöjd med det samarbetet ditt arbetslag haft med resursteamet?

I fråga 1-7 ges nedanstående svarsalternativ:

- ☐ I mycket hög utsträckning
- ☐ I hög utsträckning
- ☐ I medelmåttig utsträckning
- ☐ I liten utsträckning
- ☐ I mycket liten utsträckning

Webbenkäten kompletterades med en gruppintervju med arbetslaget där gruppen fick kommentera och utveckla svaren som framkommit i enkäten.

Enkät till specialpedagog

1. I vilken utsträckning upplevde du att det fanns problem kopplat till normbrytande beteende i barngruppen innan kartläggning 1?

- ☐ I mycket hög utsträckning ☐ I hög utsträckning ☐ I medelmåttig utsträckning
☐ I liten utsträckning ☐ I mycket liten utsträckning

2. I vilken utsträckning upplevde du att deltagandet i projektet levde upp till dina förväntningar?

- ☐ I mycket hög utsträckning ☐ I hög utsträckning ☐ I medelmåttig utsträckning
☐ I liten utsträckning ☐ I mycket liten utsträckning

3. I vilken utsträckning har deltagandet i projektet varit till nytta för dig som specialpedagog?

- ☐ I mycket hög utsträckning ☐ I hög utsträckning ☐ I medelmåttig utsträckning
☐ I liten utsträckning ☐ I mycket liten utsträckning

4. I vilken utsträckning upplevde du att kartläggningsverktyget var ett bra verktyg att arbeta med för att kartlägga barngruppen?

- ☐ I mycket hög utsträckning ☐ I hög utsträckning ☐ I medelmåttig utsträckning
☐ I liten utsträckning ☐ I mycket liten utsträckning

5. I vilken utsträckning upplevde du att resursteamets förslag till insatser, efter analys av kartläggning 1, var relevanta?

- ☐ I mycket hög utsträckning ☐ I hög utsträckning ☐ I medelmåttig utsträckning
☐ I liten utsträckning ☐ I mycket liten utsträckning

6. I vilken utsträckning är du positiv till arbetsmetoden som användes i projektet?
(webbaserad kartläggning av barngruppen med stöd av ett externt
tvärprofessionellt resursteam)

- ☐ I mycket hög utsträckning ☐ I hög utsträckning ☐ I medelmåttig utsträckning
☐ I liten utsträckning ☐ I mycket liten utsträckning

7. I vilken utsträckning upplever du att deltagandet i projektet har bidragit till att
personalen i arbetslaget fått en mer gemensam syn på arbetet med barn som
uppvisar normbrytande beteende?

- ☐ I mycket hög utsträckning ☐ I hög utsträckning ☐ I medelmåttig utsträckning
☐ I liten utsträckning ☐ I mycket liten utsträckning

8. I vilken utsträckning är du nöjd med det samarbetet du haft med det externa
resursteamet?

- ☐ I mycket hög utsträckning ☐ I hög utsträckning ☐ I medelmåttig utsträckning
☐ I liten utsträckning ☐ I mycket liten utsträckning

9. I vilken utsträckning ser du att projektet genererat positiva effekter i
verksamheten?

- ☐ I mycket hög utsträckning ☐ I hög utsträckning ☐ I medelmåttig utsträckning
☐ I liten utsträckning ☐ I mycket liten utsträckning

10. I vilken utsträckning är du positiv till en vidareutveckling av den arbetsmetod
som utvecklats i projektet?

- ☐ I mycket hög utsträckning ☐ I hög utsträckning ☐ I medelmåttig utsträckning
☐ I liten utsträckning ☐ I mycket liten utsträckning

Kompletterande intervjufrågor till specialpedagog

1. Vad har din roll som specialpedagog varit i projektet?
2. Vilka behov såg du innan ni gick in i projektet? (kopplas till enkätfråga 1)
3. Vilka förväntningar hade du? På vilket sätt infriades/infriades inte dina förväntningar? (kopplas till enkätfrågorna 2,7,8)
4. På vilket sätt har projektet varit till nytta för dig som specialpedagog? (3)
5. Berätta om din upplevelse av att arbeta med det webbaserade kartläggningsverktyget. Vad gjorde det till ett bra/mindre bra verktyg? (4)
6. På vilket sätt var resursteamets förslag till insatser efter kartläggning 1 relevanta/inte relevanta? (5)
7. Vad tycker du har varit bra med arbetsmetoden? (6)
8. Vad tycker du behöver utvecklas för att arbetsmetoden ska bli bättre? (6)
9. Vad har varit ett hinder i arbetet med arbetsmetoden? (6)
10. På vilket sätt har projektet bidragit till att personalen fått en mer gemensam syn? (7)
11. Projektets arbetsmetod har byggt på att ett externt resursteam har kommit in och arbetat tillsammans med ett arbetslag, hur har du upplevt det? (8)
12. På vilket sätt kompletterade resursteamet det befintliga arbetet och den befintliga kompetensen? (8)
13. Vilka effekter har du sett? (9)
14. Projektets mål har varit att tidigt identifiera normbrytande beteende i barngrupper och arbeta för att öka friskfaktorer i barngrupperna, hur ser du att man kan arbeta vidare med detta nu när projektet avslutas?

Enkät till förskolechef

1. I vilken utsträckning upplevde du att det fanns problem kopplat till normbrytande beteende i barngruppen innan kartläggning 1?

- ☐ I mycket hög utsträckning ☐ I hög utsträckning ☐ I medelmåttig utsträckning
- ☐ I liten utsträckning ☐ I mycket liten utsträckning

2. I vilken utsträckning upplevde du att deltagandet i projektet levde upp till dina förväntningar?

- ☐ I mycket hög utsträckning ☐ I hög utsträckning ☐ I medelmåttig utsträckning
- ☐ I liten utsträckning ☐ I mycket liten utsträckning

3. I vilken utsträckning har deltagandet i projektet varit till nytta för dig som chef?

- ☐ I mycket hög utsträckning ☐ I hög utsträckning ☐ I medelmåttig utsträckning
- ☐ I liten utsträckning ☐ I mycket liten utsträckning

4. I vilken utsträckning upplever du att deltagandet i projektet har bidragit till att personalen i arbetslaget fått en mer gemensam syn på arbetet med barn som uppvisar normbrytande beteende?

- ☐ I mycket hög utsträckning ☐ I hög utsträckning ☐ I medelmåttig utsträckning
- ☐ I liten utsträckning ☐ I mycket liten utsträckning

5. I vilken utsträckning är du positiv till arbetsmetoden som användes i projektet? (webbaserad kartläggning av barngruppen med stöd av ett externt tvärprofessionellt resursteam)

- ☐ I mycket hög utsträckning ☐ I hög utsträckning ☐ I medelmåttig utsträckning
- ☐ I liten utsträckning ☐ I mycket liten utsträckning

6. I vilken utsträckning är du nöjd med det samarbetet ditt arbetslag haft med det externa resursteamet?

- ☐ I mycket hög utsträckning ☐ I hög utsträckning ☐ I medelmåttig utsträckning
- ☐ I liten utsträckning ☐ I mycket liten utsträckning

7. I vilken utsträckning ser du att projektet genererat positiva effekter i dina verksamheter?

- ☐ I mycket hög utsträckning ☐ I hög utsträckning ☐ I medelmåttig utsträckning
- ☐ I liten utsträckning ☐ I mycket liten utsträckning

8. I vilken utsträckning är du positiv till en vidareutveckling av den arbetsmetod som utvecklats i projektet?

- ☐ I mycket hög utsträckning ☐ I hög utsträckning ☐ I medelmåttig utsträckning
- ☐ I liten utsträckning ☐ I mycket liten utsträckning

Kompletterande intervjufrågor till förskolechef

1. Varför valde ni att delta i HeLa Barn?
2. Vilka behov såg du innan ni gick in i projektet? (kopplas till enkätfråga1)
3. Vilka förväntningar hade du? På vilket sätt infriades/infriades inte dina förväntningar? (kopplas till enkätfrågorna 2,4,6)
4. På vilket sätt har projektet varit till nytta för dig som chef? (3)
5. På vilket sätt har projektet bidragit till att personalen fått en mer gemensam syn? (4)
6. Vad tycker du har varit bra med arbetsmetoden? (5)
7. Vad tycker du behöver utvecklas för att arbetsmetoden ska bli bättre? (5)
8. Vad har varit ett hinder i arbetet med arbetsmetoden? (5)
9. Projektets arbetsmetod har byggt på att ett externt resursteam har kommit in och arbetat tillsammans med ett arbetslag, hur har du upplevt det? (6)
10. På vilket sätt kompletterade resursteamet det befintliga arbetet och den befintliga kompetensen? (6)
11. Vilka effekter har du sett? (7)
12. Projektets mål har varit att tidigt identifiera normbrytande beteende i barngrupper och arbeta för att öka friskfaktorer i barngrupperna, hur ser du att man kan arbeta vidare med detta nu när projektet avslutas?